

CHRIS DUTRY

DE ESSENTIE VAN WATER IN ONS WIJZIGEND KLIMAAT

Wellicht hoeven we Dirk Libbrecht niet echt voor te stellen aan het lezerspubliek van Klimop. Voorafgaand aan een ecohydrologische wandeling langs de Vaarttaluds langs het kanaal Bossuit-Kortrijk eind januari, hadden we een 'verkennd' gesprek bij hem thuis in Avelgem. Daarbij waren we vooral nieuwsgierig naar zijn jonge jaren toen hij als hydroloog twee oceanen overstak. Dirk is overigens ook conservator van de Oude Scheldearm in Avelgem, maar dat verhaal is voor een andere keer.

Vanaf 1990 was ik terug in Vlaanderen en ben ik als hydroloog voor milieustudiebureaus beginnen werken. Dat hield onder meer milieueffectrapportering en modellering van de grondwaterhuishouding van te onderzoeken gebieden in. Dat laatste was wel mijn 'core business'. De laatste tien, vijftien jaar van mijn beroepsleven ben ik me gaan toespitsen op ecohydrologie.

Kort samengevat, dat betekende dat ik het potentieel van natuurgebieden onderzocht door de aanwezige hoeveelheid ondiep grondwater doorheen de seizoenen te bepalen en dat te linken aan bepaalde vegetatietypes. In natte kwelgebieden gedijen bv. dotterbloemen, echte koekoeksbloem, enzovoort. Dergelijke natuurwaarden kunnen verloren gaan door sterke drooglegging in de nabije omgeving door te diepe afwateringssystemen in functie van industrie, landbouw, woonwijken, ...

Anderzijds wil ik ook niet zomaar voor vernatting van elk natuurgebied pleiten. Dat moet oordeelkundig onderzocht worden. Zo kan de aanleg van een poel op een verkeerde plaats voor verdroging zorgen tijdens een warme zomer. Vandaar dat ik niet onbesuisd meega in de verhalen van blauw-groene dooradering, die gemeenten en provincies graag in de mond nemen. Een laaggelegen, nat gebied mag je niet zomaar als een overstromingsgebied inrichten als je bepaalde grondwatergebonden natuurwaarden wilt behouden. Evenmin kan je niet om het even waar een bos aanplanten, want dan neemt de verdamping toe en is er een grotere kans op verdroging."

"Na het behalen van een master in de geologie heb ik nog een manama hydrologie gevolgd. Met die specialisatie zag ik meer mogelijkheden om te gaan werken in wat toen nog de Derde Wereld heette. Eerst ben ik naar Suriname getrokken om daar het potentieel aan microwaterkracht te onderzoeken. Zo werd ik vrijgesteld van legerdienst en had meteen ook een job.

Daarna ben ik terechtgekomen op de Salomon- en Fiji-eilanden in de zuidelijke Stille Oceaan, waar ik voor de Verenigde Naties heb gewerkt. Daar verlegde mijn focus zich naar drinkwaterwinning uit grondwater en de problematiek van zoutwaterintrusie. De mensen leven daar immers vaak dicht bij de kust omdat ze vaak van visvangst leven en zich meestal per boot verplaatsen. Maar als je te veel grondwater oppompt, is het proces van verzilting onomkeerbaar. Je kan bijgevolg maar beter preventief maatregelen nemen.

'Op vlak van grondwater zijn we een woestijngebied'

➤ Dirk Libbrecht
© Chris Dutry

→ Dirk Libbrecht
© Ann Hautekiet

MIJN EERSTE LES HYDROLOGIE

Toch ervaar ik dat je als hydroloog weinig impact hebt op beleidsbeslissingen, allicht omdat het niet eenvoudig is om uit te leggen waar het echt over gaat. Bijna een halve eeuw geleden kreeg ik mijn eerste les hydrologie. Daarvan herinner ik me nog steeds dat we moesten stoppen met verharderen en valleigebieden moesten openhouden. Kortom, ruimte voor water creëren en zo hoge piekafvoeren vermijden. Toch wordt er tot op vandaag in 90% van onze buitengebieden nog steeds drainage toegepast om regenwater zo snel mogelijk af te voeren. Landbouwers willen immers in het voorjaar zo snel mogelijk op hun akkers rijden met hun vaak te zwaar materieel. Wateroverlast benedenstreams en snellere verdroging zijn er het gevolg van.

Sinds de recente droge zomers stel je vast dat er nu op veel plaatsen spaarbekkens worden aangelegd, omdat de wachtbekkens die 's winters opgevuld worden niet volstaan om de zomer door te komen. Hier in onze provincie is stockage van water in de doorlatende ondergrond slechts tot op maximaal vijf meter diepte mogelijk. In de meeste gevallen is dat zelfs minder. Dat ondiepe grondwater dat grotendeels al versneld gedraineerd wordt, droogt al snel op in het groeiseizoen, vooral als het zeer droog is, zoals vorig voorjaar. Het 'woestijngebied' op vlak van grondwater, dat West-Vlaanderen van nature is, wordt door ons toedoen elk jaar versneld in stand gehouden.

De zandleemstreek is weliswaar gekenmerkt door vruchtbare grond, maar toenemend watergebrek maakt landbouw hier steeds problematischer. Eerder nog dan een waaier aan spaarbekkens aan te leggen die de verdroging nog verder in de hand werken, zouden we de vraag moeten durven stellen of we niet beter op andere teelten overschakelen die minder dorstig zijn en minder lijden onder hittegolven.”

WATER ÉN KOOLSTOF OPSLAAN

Uit dit alles blijkt de noodzaak om regenwater zoveel mogelijk op te houden en te vertragen. Tijdens een droge zomer verhardt de bodem immers op een natuurlijke wijze. Wanneer er dan op een dag extreem veel neerslag valt – een warmteonweer of in extremis een 'waterbom' – dan dringt dat hemelwater niet in de bodem door, maar vloeit meteen weg en veroorzaakt overstromingen in laaggelegen gebieden. Deze klimaatfactor zal steeds meer opduiken en intenser worden.

Het herstel van draslanden en zelfs veengebieden die niet alleen veel water maar ook veel koolstof kunnen bergen, stelt de waterkwestie bij ons helemaal op scherp. Open ruimte is erg schaars en verschillende belangengroepen –agro-industrie, industrie en bewoning – claimen gronden voor hun activiteiten.

In verband met klimaatwijziging las ik onlangs het zeer interessante *Angry Weather* van de Duitse klimaatwetenschapper Friederike Otto. Met hulp van numerieke modellering linkt zij extreme weerfenomenen aan de klimaatverandering, maar spoort tegelijk op wie er verantwoordelijk is voor extreme weerfenomenen, van hittegolven tot verwoestende orkanen. Een recensent van haar bijna drie jaar geleden verschenen boek, sprak al van een soort 'forensische klimaatwetenschap'. Klimaatbeschuldigten in de rechtbank met zwart-wit bewijzen tegen hen? Het lijkt te mooi om waar te zijn ...”

Vaarttaluds als ecohydrologische gevalstudie

Een drie uur durende educatieve wandeling 'Van diepe zee tot vaarttalud: een ecohydrologische verkenning' vat je niet zomaar samen in drie zinnen. Dat zou onrecht doen aan de interessante inhoud die over een tijdspanne van miljoenen jaren gaat en ook wel wat geologische kennis veronderstelt. Toch denken we dat de zowat 25 deelnemers die geduldig de koude trotseerden, tevreden huiswaarts keerden.

Ervaren gids Dirk Libbrecht liet ons vooral beseffen dat de bodems waarop wij rondlopen een kostbaar archief vormen, waarin de voortdurende verandering van onze aardkorst te lezen valt. We leerden vooral bij over het ontstaan van de dikke, bijna ondoordringbare kleilaag – van 80 meter rond Kortrijk tot 100 meter dik rond Roeselare – en hoe de kleikoppen ervoor hebben gezorgd dat er toch nog bos in onze regio overgebleven is.

Over de Vaarttaluds zelf, herinnerde hij ons eraan dat de 300 meter lange intunneling van het kanaal, de zogeheten 'Souterrain', in amper drie jaar tijd tot stand kwam met zo'n 1500 delvers en baksteenbakkers. De beslissing in de jaren '80 om niet langer schepen van 300 maar van 1250 ton door het kanaal Kortrijk-Bossuit te laten varen, betekende het einde van de scheepstunnel én het latere begin van de Vaarttaluds als Europees Natura 2000-gebied. Tot slot waarschuwde Dirk ervoor dat eventuele plannen om het kanaal uit te baggeren niet meteen een impact zouden hebben op de waterhuishouding van de taluds, maar wél op langere termijn.